

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 52 Volume: 10 Issue: 52
Ekim 2017 October 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1919>

KIRŞEHİR VE ÇEVRESİ DEMİR ÇAĞ YERLEŞMELERİ* THE IRON AGE SETTLEMENTS IN KIRŞEHİR AND SURROUNDING AREAS

Veli ÜNSAL**
Murat POYRAZ***

Öz

Kırşehir ve çevresinin eski çağ tarihi ve arkeolojisi ile ilgili kazı ve araştırmalar nispeten yeterli düzeydedir. Ancak bölgede bu zamana kadar gerçekleştirilen çalışmalar ağırlıklı olarak MÖ. II. bin yıl ve öncesine yönelik çalışmalardır. Kırşehir ve çevresinin MÖ. I. bin yılına yönelik çalışmalar eksik kalmıştır. Bu çalışma ile Kırşehir ve çevresinin Demir Çağ'na yönelik eksiklikler giderilmeye çalışılacak ve bölgede yer alan Demir Çağ yerleşmeleri literatüre kazandırılmış olacaktır. Ayrıca çalışma kapsamında bölgede bu döneme ait olduğu belirlenen çok sayıda yerleşmenin nasıl oluştuğu ve nerelerde yoğunlaştığı konusundaki sorulara cevap verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Orta Kızılırmak Havzası, Kırşehir, Demir Çağ, İskân.

Abstract

The first excavations and research on the history and archeology of prehistoric period of Kırşehir and its surrounding area. However, these studies, conducted in the region, are mainly towards the 2000 B.C. and earlier era. The studies toward the 2000 BC of Kırşehir and its surrounding areas came relatively short. In this study, we will try to fulfill the shortcomings of Kırşehir and its surrounding areas towards Iron Age and Iron Age settlements in the region will be included in the literature. Furthermore, we will shed some light on how many of the settlements of that period in the region have been formed and where they mainly concentrated on in the scope of this study.

Keywords: Middle Kızılırmak Basin, Kırşehir, Iron Age, Settlement.

Kırşehir ve Çevresinin Coğrafi Özellikleri

Kırşehir ve çevresinin içinde bulunduğu Orta Kızılırmak Bölümü, coğrafi konum itibarıyla Anadolu'nun tam orta noktasında yer alır. İlin yüzölçümü 6665 km², rakımı ise 985 m.dir. İç Anadolu Bölgesinin on üç ilinden biri olan Kırşehir'i doğu ve güneydoğuda Nevşehir, güneyde Aksaray, batı ve kuzeybatıda Kırıkkale, kuzeyde Yozgat, batıda Ankara çevrelemektedir. Orta Kızılırmak bölümü 1000-1200 m. yükseklikte, akarsuların 100-200 m. derine gömüldükleri bir akarsu sahasıdır. Çok sayıda akarsu bu yapıyı kuzey, güney ve batı yönünde derin vadiler olarak parçalamıştır. Bu bölümün temelinde jeologların Kırşehir Masifi adını verdikleri yaşlı bir kütle yer alır. Akarsular ve yeraltı suları bakımından zengin olan Kırşehir'in yerleşme yeri olarak seçilmesinde suyun varlığı en büyük etken olmuştur (Güngördü 1989: 3-4).

Kızılırmak¹ ülkemizde doğan ve ülkemizde denize dökülen bir akarsudur. Sivas'ın İmranlı İlçesi'nin doğusundaki Kızıldağ'dan doğar, Sivas, Kayseri, Nevşehir, Kırşehir ve Ankara illerinden geçtikten sonra İç Anadolu Bölgesi'ni terk eder.

Kızılırmak, Kırşehir'in 17 kilometre güneyinden geçer. Irmağın geçtiği yerlere Kızılırmak Havzası denir. Coğrafi konumu itibarıyla Orta Kızılırmak Havzası, ülkemizin Fırat Havzası'ndan sonra en büyük havzasıdır. İl sınırları içerisinde diğer önemli akarsular Kızılırmak'ın kollarından olan Delice ve Kılıçözü çayıdır. Kılıçözü çayı Kızılırmak'ın il içinde kalan kuzey kolunu oluşturur ve kuzey-güney doğrultusunda 80 km. uzunluğa sahiptir (Güngördü 1989: 4, 7). Delice çayı² ise Kırşehir-Yozgat il sınırını oluşturur ve Yerköy yakınlarında Kırşehir il sınırına girer (Tarım 1938: 11).

Bölge arazisi arızalı bir yapıya sahiptir. Ancak bu arızalı yapıda yer alan ve içinden Kızılırmak ve Delice Çayının aktığı alanlar bereketli çöküntü ovalarıdır. Kırşehir genelinde dağlar yüzölçümünün küçük

* Bu çalışma Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası: FEF.A3.16.029. Finansal destekleri için Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederiz.

** Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, Kırşehir.

*** Öğr. Gör. Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Kırşehir.

¹ Kızılırmak, 1355 km. uzunluğu ile Türkiye'nin en uzun akarsuyudur.

² 426 km uzunluğu ile Kızılırmak'ın en uzun koludur.

bir bölümünü kaplar. Bu dağların ortalama yükseltileri 1500-2000 m. arasında değişir. İl topraklarının kuzey kesiminde Çiçekdağı, Orta kesiminde Baran dağı ve Kervansaray dağı önemli yükseltilerdir (Güngördü 1989: 6-7).

Kırşehir’de karasal iklim egemendir. Kışlar sert ve soğuk geçer ancak bu durum Doğu Anadolu’daki gibi sürekli değildir. Ayrıca özellikle şehir merkezi Kervansaray ve Naldöken dağları arasında korunaklı bir saha görünümündedir. Bir bütün olarak ele alındığında bölge karasal step iklimine sahiptir.

İç Anadolu Bölgesi'nin bozkır kuşağı içinde kalan Kırşehir, genellikle orman örtüsünden yoksun olup, hâkim doğal bitki örtüsü bozkırdır (Güngördü 1989: 7, 11).

Kırşehir’in kuruluş ve gelişmesinde coğrafi faktör olarak ulaşımın etkisi büyüktür. Kırşehir, Ankara-Kayseri karayolu üzerinde, Ankara’ya 186 km. ve Kayseri’ye 134 km. uzaklıktadır. Bu yönü ile bu yol yörenin doğu-batı akışını sağlar. Bundan başka Kırşehir kuzeyde Yozgat’a 111 km. ve güneyde Aksaray’a 110 km. uzaklıktadır. Bu yollar ise bölgenin kuzey-güneye açılan yollarıdır (Güngördü 1989: 8-9). Ayrıca genel anlamda adı geçen tüm bu güzergâhlar arasında Kırşehir, bir düğüm noktasında almaktadır.

Anadolu’yu baştanbaşa kesen, en eski ve en işlek yolların üzerinde bulunmasının sonucunda Kırşehir, önemli bir konak yeri olmuştur (Sevin 1998: 48). Ayrıca bu coğrafi konum Kırşehir’e, Anadolu’nun doğu ile batısı ve kuzey ile güneyi arasında bir kültür akışı görevini de yüklemiştir (Ünsal 2011: 1601 vdd; Ünsal 2012: 1231 vd).

Kırşehir ve Çevresindeki Demir Çağı Yerleşmeleri

Acıyol

Yerleşmeden Kaman Kalehöyük Demir Çağı çanak çömlek parçalarına benzeyen parçalar ele geçmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421).

Bu höyükle beraber bu bölgedeki höyüklerden toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri Kaman-Kalehöyük’ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre bu bölgenin Demir Çağı buluntuları, MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. Ayrıca bölgede özellikle Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına da çokça rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Arzedeyin

Kaman Kalehöyük’ün Demir Çağı buluntularına benzeyen parçaların ele geçtiği bir yerleşmedir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Bu malzemeler, Kaman-Kalehöyük’ün IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına çok benzemektedir.. Bununla beraber, höyükten toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir (Omura, 2002: 305).

Büyükkale

Kırşehir İli Akpınar İlçesine bağlı, Kelismailuşağı Köyü’nün 3 km. batısında yer alır. 26 m. yüksekliğindeki Büyükkale’nin hemen yanında Küçükkale yerleşmesi bulunmaktadır. Küçükkale’den az sayıda Frig çanak çömlekleri ele geçmiştir (Omura, 1989: 555-556).

Şu anda tarla olarak kullanılan höyük, doğu-batı yönünde 313 m., kuzey-güney yönünde ise 307 m.dir (İl Kültür Envanteri, 2006: 113).

Oval formlu ve üzeri düz olan höyükten Demir Çağı’na ait malzemeler elde edilmiştir (Omura, 1989: 555-556).

Cevizinbel

MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen ve Demir Çağı buluntuları veren Cevizinbel’i yerleşmesi, Kaman-Kalehöyük’ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Ayrıca Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına bol miktarda rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Çifte Höyük (1)

Kırşehir İli Boztepe İlçesi Çamalak Köyü sınırları içindeki höyük oval bir görünüme sahiptir. Doğu-batı yönünde uzunluğu 112 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 117 m. olan höyük yaklaşık olarak 23 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 120).

Höyüğün hemen güneyinde Çifte Höyük (2) yerleşmesi bulunmaktadır. Köy yerleşmesine ait evler höyüğün eteklerine kadar ilerlemiştir. Höyükte yoğun şekilde Demir Çağ buluntularına rastlanmıştır.

Çifte Höyük (2)

Kırşehir İli Boztepe İlçesi Çamalak Köyü sınırları içindedir. Doğu-batı yönünde uzunluğu 104 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 124 m. olan höyük yaklaşık olarak 18 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 121).

Höyüğün hemen yakınında Çifte Höyük (1) yerleşmesi bulunmaktadır. Çifte Höyük (1)'e göre hem yükselti olarak hem de boyutları bakımından daha küçüktür. Höyükte Demir Çağ buluntularına rastlanmıştır.

Çoğun

Kırşehir'deki Demir Çağı yerleşmelerinden biri olan Çoğun yerleşmesinden bol miktarda Demir Çağı çanak çömlek parçaları toplanmıştır. Bu höyükle beraber bu bölgedeki höyüklerden toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri Kaman-Kalehöyük'ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011: 421). Ayrıca yerleşmede Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına da çokça rastlanmıştır.

Darözü Göleti (3)

Kırşehir İli, Kaman İlçesi sınırları içerisinde yer alan yerleşmeden özellikle Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına çokça rastlanmıştır.

Üzerinden Demir Çağı çanak çömlek parçaları ele geçmiştir. Bu Demir Çağı çanak çömlekleri Omura tarafından MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmektedir (Omura, 2002: 305).

Değirmenözü Höyük

Kırşehir ili Kaman İlçesi'nin 5 km. kuzeyinde ve Değirmenözü Köyü'nün hemen yanında yarım konik biçimli bir höyüktür. Çapı yaklaşık olarak 80 m. olan höyüğün yüksekliği ise 16 m.dir. (İl Kültür Envanteri, 2006: 173).

Höyüğün batı yönünde kaçak kazı çukurları görülmektedir. Bu çukurlardan Demir Çağı çanak çömlek parçaları toplanmıştır (Mikami-Omura, 1988: 124).

Göhlisar

Kırşehir İli, Kırşehir-Kayseri yolu üzerindeki Göhlisar Mahallesiindedir. Kırşehir'e yaklaşık olarak 9 km. uzaklıkta, 120 m. çapında ve 20 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 94).

Etrafı modern yerleşmelerle çevrilmiş ve buda yerleşmenin tahrip olmasına neden olmuştur. Üzerinden birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası ile Geç Roma dönemi seramikleri toplanmıştır.

Güllühöyük

Güllühöyük, Kırşehir İli Merkez İlçe'ye 40 km. uzaklıktaki Güllü Köy'ünün batısındadır. Yüksekliği 20 m. olan höyük, Doğu-batı yönünde uzunluğu 300 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 120 m.dir. Höyüğün yakınlarından Kırşehir-Yozgat yolu geçmektedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 102).

Doğal bir yükselti üzerinde yer alan höyük oval şekillidir. Tepesinde yer yer çukurluklar olan yerleşmenin üst kısmı oldukça düzdür. Yüzeyden MÖ. I. bine ait seramikler ve birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası elde edilmiştir.

Harmanaltı Höyük

Kırşehir İli Boztepe İlçesi Harmanaltı Köyü sınırları içindeki mezarlık alanındadır. Doğu-batı yönünde uzunluğu 67 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 69 m. olan höyük yaklaşık olarak 4 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 123).

Tamamen köy yerleşimi ile kaplı olan bu alanda yer yer mezarlar ortaya çıkmaktadır. Demir Çağı, Roma ve Bizans iskânları görülen höyükte ele geçen seramiklerin büyük bir kısmı Demir Çağ seramikleridir.

Hüseyinli Höyük

Kırşehir İli Merkez İlçe'ye 40 km. uzaklıktaki Güllü Köy'ünün 4 km. kadar kuzeyindedir.

Yozgat-Kırşehir yolu üzerinde yer alan yerleşmenin üzerinden birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası toplanmıştır.

Kara Höyük (1)

Kırşehir İli Boztepe İlçesi'ne bağlı Çiğdeli Köyü'nün 3 km. kadar kuzeybatısındadır. 1 km. kadar doğusunda Kara Höyük (1) yerleşmesi bulunmaktadır. Yüksekliği 6 m. olan höyük yaklaşık olarak 63 m. çapındadır (İl Kültür Envanteri, 2006: 126).

Höyüğün yüzeyinden yoğun olarak MÖ. I. bin seramikleri ve birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası toplanmıştır.

Kara Höyük (2)

Kırşehir İli Boztepe İlçesi'ne bağlı Çiğdeli Köyü'nün 2 km. kadar kuzeyindedir. 1 km. kadar batısında Kara Höyük (2) yerleşmesi bulunmaktadır. Yüksekliği 8 m. olan höyük yaklaşık olarak 88 m. çapındadır (İl Kültür Envanteri, 2006: 127).

Höyüğün yüzeyinden birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası ile yoğun olarak MÖ. I. bin seramikleri ele geçmiştir.

Karga Höyük

Yerleşmeden Kaman Kalehöyük'ün Demir Çağı buluntularına benzeyen parçalar ele geçmiştir. Bu çanak çömlek parçaları özellikle Kaman-Kalehöyük IIB, IIA katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçaları ile hem form hem de teknik açıdan büyük benzerlikler gösterir. Bununla beraber, Karga Höyük ve bu bölgedeki diğer höyüklerden toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir (Omura, 2002: 305).

Karakaya

Kırşehir İli Kaman İlçesi Karakaya Köyü'nün hemen güneyinde doğal bir kayalık üzerine kurulmuştur (İl Kültür Envanteri, 2006: 163). Kuzey-güney yönünde yaklaşık 140 m. doğu-batı yönünde 130 m uzunluğunda olup, yüksekliği 9 m.dir (Omura, 1996: 245).

Höyüğün batı yamacı oldukça dik olup, kenarından bir dere akmaktadır. Toplanan çanak çömlek parçaları MÖ I. binyıla aittir (Omura, 1996: 245).

Keylik

Kırşehir'deki Demir Çağı yerleşmelerinden biri olan Keylik yerleşmesi, MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından, MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Demir Çağı buluntuları vermiştir. Kaman-Kalehöyük'ün IIC, IIA katı ile ilişkilendirilmiştir. Diğer yerleşmelerde olduğu gibi bu yerleşmede de Kaman-Kalehöyük IIB, IIA katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına bol miktarda rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Kırmızıtepe

Yerleşmeden Kaman Kalehöyük Demir Çağı çanak çömlek parçalarına benzeyen parçalar ele geçmiştir.

Bu höyükle beraber bu bölgedeki höyüklerden toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri Kaman-Kalehöyük'ün IIC, IIA katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Buna göre, bu bölgenin Demir Çağı buluntuları, MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. Ayrıca bölgede özellikle Kaman-Kalehöyük IIB, IIA katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına da çokça rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Kurancılı Höyük

Kırşehir ili Kaman İlçesi'nde, Kurancılı Köyü'nün 4 km. kadar kuzey-kuzeydoğusunda, sulak bir ovanın ortasındadır.

Üzerinden birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası toplanmıştır

Kuru Höyük

Kırşehir İli, Kaman İlçesi sınırları içerisinde yer alan (İl Kültür Envanteri, 2006: 132) yerleşmeden özellikle Kaman-Kalehöyük IIB, IIA katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına çokça rastlanmıştır. Bu Demir Çağı çanak çömlek parçaları Omura tarafından MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmektedir (Omura, 2002: 305).

Meryemkaşı Höyük

Savcılı Meryemkaşı Köyü'nün 1.5 km. kadar batı-kuzeybatısındadır. Eteğinde bir su kaynağı vardır. Doğu-batı yönünde uzunluğu 300 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu 400 m. olan höyük yaklaşık olarak 25 m. yüksekliğindedir.

Üzerinden birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası toplanmıştır.

Nafinin Höyüğü

Kırşehir'deki Demir Çağı yerleşmelerinden biri olan Nafinin Höyüğü yerleşmesi, MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Demir Çağı buluntuları ile Kaman-Kalehöyük'ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Diğer yerleşmelerde olduğu gibi bu yerleşmede de Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına bol miktarda rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Öksüz Höyük

Kırşehir İli Boztepe ilçesi Öksüz kale Köyü'nün (Hatunoğlu) hemen yanındadır. Doğu-batı yönünde uzunluğu 217 m. kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 117 m. olan Öksüz Höyük 25 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 124).

Öksüz kale Köyü'nün girişinde yer alan höyük, yerleşme içinde bulunmasının sonucu olarak aşırı şekilde tahrip olmuştur. Köy evlerinin kendi aralarındaki yollar höyüğün üzerinden verilmiştir. Demir Çağı ve daha geç dönem seramiklerine rastlanmıştır. Bundan başka birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası da toplanmıştır.

Sarı Höyük

Kırşehir İli Boztepe ilçesi Üçkuyu Köyü'nün 2 km. kadar güneybatısındadır. Eteğinde bir su kaynağı bulunan höyük, yaklaşık olarak 155 m. çapında ve 13 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 134).

MÖ. I. bin, birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası ve Hellenistik dönem seramikleri toplanmıştır.

Sevdiğin Höyük

Kırşehir İli Merkez İlçe'ye bağlı Sevdiğin Köyü yakınlarındadır. Sevdiğin Höyük, kuzey-güney yönünde 146 m., doğu-batı yönünde 126 m. ve yaklaşık 25 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 84).

Kırşehir'in 12 km. batı-güneybatısında, Karakurt Kaplıcaları yolu üzerinde bulunmaktadır. Yerleşmenin hemen güneyinde taş bir teras görülmektedir. Tepenin üstünden MÖ. I. bin, birkaç parça Frig gri çanak çömlek parçası ve Roma dönemi seramikleri elde edilmiştir (Omura, 1989: 558).

Şahan Çeşmesi

Kırşehir'deki Demir Çağı yerleşmelerinden biri olan Şahan Çeşmesi, yerleşmesinin üzerinden Demir Çağı çanak çömlek parçaları toplanmıştır. Bu höyük ve bu bölgedeki diğer höyüklerden toplanan Demir Çağı çanak çömlekleri Kaman-Kalehöyük'ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Buna göre bu bölgenin Demir Çağı buluntuları, MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. Ayrıca bölgede özellikle Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına da çokça rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Suluhanlı (2)

Kırşehir İli Merkez İlçe'ye bağlı Ulupınar Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Suluhanlı (1)'in doğusunda bulunan düz yerleşim yeridir. Çanak çömlek buluntularının dağınıklığından ören yerinin genişliği ve tam sınırları tespit edilememiştir. Hemen doğusunda Tunç Çağının tüm aşamalarında yerleşme gören Suluhanlı (1) yerleşmesi bulunmaktadır.

Toplanan çanak çömlek parçaları ağırlıklı olarak Demir Çağı'na aittir (Omura, 1997: 288). Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış tescilli arkeolojik sit alanları listesinde yer almaktadır.

Tataroğlu

Kırşehir İli, Kaman İlçesi sınırları içerisinde yer alan yerleşmeden özellikle Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına çokça rastlanmıştır.

Bu Demir Çağı çanak çömlekleri Omura tarafından MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlendirilmiştir (Omura, 2002: 305).

Tekeli (1)

Kırşehir İli, Merkez İlçe'ye bağlı Değirmenkaşı Köyü'nün 5 km. kadar kuzeydoğusunda, Değirmen Bağı Mevkiinde ve Köşekerli Deresi'nin kenarında doğal yükseklik üzerinde yer almaktadır. Uzunluğu, doğu-batı yönünde 193 m., kuzey-güney yönünde ise 179 m. olan höyüğün yüksekliği 33 m.dir (İl Kültür Envanteri, 2006: 87).

Yerleşme üzerinden toplanan çanak çömlek parçaları Demir Çağı'na aittir (Omura, 1997: 289).

Tekeli (2)

Kırşehir İli, Merkez İlçe'ye bağlı Değirmenkaşı Köyü'nün 5 km. kadar kuzeydoğusunda, Değirmen Bağı Mevkiinde ve Köşekerli Deresi'nin kenarında doğal yükseklik üzerinde yer almaktadır. Uzunluğu doğu-batı yönünde 187 m., kuzey-güney yönünde 105 m. olan yerleşmenin yükseltisi 21 m.dir.

Yerleşme üzerinden toplanan çanak çömlek parçaları Demir Çağı'nın son evresine aittir (Omura, 1997: 289).

Tekeli (3)

Kırşehir İli, Merkez İlçe'ye bağlı Değirmenkaşı Köyü'nün 5 km. kadar kuzeydoğusunda, Değirmen Bağı Mevkiinde ve Köşekerli Deresi'nin kenarında doğal yükseklik üzerinde yer almaktadır.

Yerleşme üzerinden toplanan çanak çömlek parçalarının tümü Demir Çağı'na aittir (Omura, 1997: 289).

Yazıkınık Höyük

Kırşehir ili Mucur İlçesi'ne bağlı Yazıkınık Köyü'nün kuzeyindedir. Seyfe Gölünün hemen güneyinde yer alan bu yerleşme konik formudur. Doğu-batı yönünde uzunluğu 150 m., kuzey-güney yönünde uzunluğu ise 194 m., olan höyük 22 m. yüksekliğindedir (İl Kültür Envanteri, 2006: 208).

Yer yer kaçak kazı izlerine rastlanan höyükte Demir Çağı, Hellenistik ve Roma dönemine ait buluntular elde edilmiştir.

Yelek

Kırşehir'deki Demir Çağı yerleşmelerinden biridir. MÖ. 8. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 7. yüzyılın başına ve MÖ. 7. yüzyılın ikinci yarısından MÖ. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Demir Çağı buluntuları, Kaman-Kalehöyük'ün IIc, IIa katı ile ilişkilendirilmiştir (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Diğer yerleşmelerde olduğu gibi bu yerleşmede de Kaman-Kalehöyük IIb, IIa katında bulunan gri renkli çanak çömlek parçalarına bol miktarda rastlanmıştır (Omura, 2002: 305).

Sonuç

Yukarıda tek tek açıklanan Kırşehir ve çevresindeki irili ufaklı Demir Çağ yerleşmeleri, hem bölgenin bu dönemine ait kronolojisinin ortaya çıkmasını hem de bölgenin eski çağ tarihi ve arkeolojisindeki eksikliklerin kısmen tamamlanmasını sağlamıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ele alınmasının daha doğru olacağına inandığımız bölgede kazısı devam eden ve bölgenin Demir Çağı'nın aydınlatılmasına katkı sağlayan bazı önemli yerleşmelerde vardır. Bunlar, Kırşehir merkez ilçe sınırları içerisinde kalan Merkez Kalehöyük, Hashöyük ve Yassihöyük ile Kaman ilçesindeki Kaman Kalehöyük'tür.

Kırşehir ve çevresinin Demir Çağı'na katkı sağlama ilk yerleşme Merkez Kalehöyük'tür. Höyükte gerçekleştirilen araştırmalar sırasında, M.Ö. I. bin yılın ortalarına tarihlendirilen ve Alişar IV ile ilişkilendirilen boyalı çanak çömleklerle de karşılaşmıştır (von der Osten, 1937: 57-59; Alkim, 1956: 69-70; Harmankaya-Erdoğu, 2002).

Bölgenin bu döneminin aydınlatılmasına katkı sağlayan Hashöyük'teki üç tabakanın en üstteki katları MÖ. I. bin yıla ait buluntular veren Frig tabakasıdır. Bu tabakada Frig kültürünün karakteristik örneklerinden olan nakışlı, boya bezemeli ve geometrik desenli çanak çömleklerden başka, siyah ve gri metalik parlaklıkta kaliteli işçiliğe sahip mallarla karşılaşmıştır (von der Osten, 1929: 148; Delaporte, 1932: 230-233; Çambel, 1944: 157).

Kırşehir ve çevresinin Demir Çağı hakkında bilgi sahibi olduğumuz ve son birkaç yıldır kazısı yapılan yerleşmelerden bir başkası ise Yassihöyük'tür. Yassihöyük'ün 1., 2. ve 3. yapı katları Demir Çağı'nın geç evresine tarihlenmiştir. Bu yapı katlarında ele geçen seramik parçaları Kaman Kalehöyük'ün Demir Çağı tabakasında görülen ve Alişar IV seramikleri ile benzerlik gösteren parçalardan oluşmaktadır. Yine bu katta küçük buluntular arasında çok sayıda fibula ele geçmiştir (Omura (M), 2011a: 360; Omura (M), 2011b: 99; Omura (M), 2012: 271; Harmankaya-Erdoğu 2002).

Kırşehir ve çevresinin Demir Çağı kronolojisine katkı sağlayan ve uzun yıllardır kazısı devam eden Kaman Kalehöyük'te de bu döneme tarihlenen çok net bulgulara rastlanmıştır. Bilindiği gibi höyükte toplam dört kültür tabakası ve bunlara ait çok sayıda yapı katı tespit edilmiştir. Bu tabakalardan ikincisi MÖ. XII. yüzyıldan MÖ. IV. yüzyıla kadar devam eden Demir Çağı tabakasıdır (Omura, 1998: 312; Omura, 2000: 217; Omura, 2001: 327-328; Omura, 2011; 421). Bu tabakada boya bezemeli nakışlı seramikler ile geyik motifli

seramikler ele geçmiştir. Bunların benzerlerine Maşathöyük II, Alishar IV, Boğazköy II ve Gordion Erken Frig Çağı katlarında da rastlanmıştır (Voight, 2007: 75; Genz, 2007: 133). Bu verilere göre, bu geyik motifli seramik, MÖ. VIII. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ. VII. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir (Omura, 2000: 220; Mikami-Omura:1987: 228). Ayrıca yine Demir Çağı tabakaları arasında iyi korunmuş, bir yapıda Frig Çağı'na ait taş duvar örgü sistemine de rastlanmıştır. Bunlardan başka Kaman Kalehöyük'te, Frig dönemine tarihlendirilen ve Gordion'daki örnekleri ile arasında pek fark bulunmayan çok sayıda Frig Fibulasına ve fibula atölyesi olarak kullanıldığı düşünülen bir alanda fibula kalıbına rastlanmıştır (Mikami-Omura, 1988: 3; Omura, 1989: 355; Omura, 1991: 429; Omura, 2001: 328; Genz, 2007: 135).

Çalışmada ayrıntılı olarak ele alınan bu dönem yerleşmeleri ile bölgede gerçekleştirilen kazılarda ortaya çıkarılan bulgular ışığında denilebilir ki Kırşehir ve çevresi, Demir Çağı'nda önemli bir merkez durumundadır. Bu döneme ait bölgedeki yerleşmelerin sayıca fazlalığı ve kazılarda ele geçen buluntuların zenginliği bu durumu kanıtlar niteliktedir.

KAYNAKÇA

- ALKIM, B. (1956). "Kırşehir Hüyüğü ve Topraküstü Buluntular", *Belleten*, 20/77, 61-77.
- ÇAMBEL, H. (1944). "Haberler-Hafriyatlar: Hashöyük Kontrol Kazısı", *Belleten*, 8/29, 157.
- DELAPORTE, L. (1932). "Grabungen am Hashöyük 1931", *AA* 47, 230-233.
- GENZ, H. (2007). "Kızılırmak Bölgesi'nde Demir Çağı", *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, (Eds: H. Sivas-T.T.Sivas), Yapı Kredi Yayınları-2613, İstanbul, 127-140.
- GÜNGÖRDÜ, E. (1989). *Kırşehir'in Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyon Alanları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- HARMANKAYA et al. (1998). *TAY, Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 3, Kalkolitik*, İstanbul.
- HARMANKAYA, S. - ERDOĞU, B. (2002). *TAY, Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 4 a-b, İlk Tunç*, İstanbul.
- İL KÜLTÜR ENVANTERİ, (2006). *T.C. Kırşehir Valiliği İl Kültür Envanteri*, (Hazırlayan: Adnan Güçlü, Müze Araştırmacısı), Kırşehir.
- MİKAMİ, T. - OMURA, S. (1987). "1985 Kaman-Kalehöyük Yüzeysel Araştırmaları" *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, IV, 227-237.
- MİKAMİ, T. - OMURA, S. (1988). "1986 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IX/II, 1-20.
- MORİ, M. - OMURA, S. (1990). "1988 Kaman-Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, XI/I, 335-354.
- OMURA, S. (1989). "1987 Kırşehir İli Sınırları İçinde Yapılan Yüzeysel Araştırmaları" *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, VI, 555-570.
- OMURA, S. (1991). "1989 Yılı Kaman - Kalehöyük Kazıları" *Kazı Sonuçları Toplantısı* XII/I, 427-442.
- OMURA, S. (1996). "1994 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzeysel Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* XIII/II, 243-272.
- OMURA, S. (1997). "1995 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzeysel Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* XIV/II, 283-302.
- OMURA, S. (1998). "1996 Yılı Kaman - Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, XIX/I, 311-322.
- OMURA, S. (2000). "1998 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 21/1, 217-228.
- OMURA, S. (2001). "1999 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 22/1, 327-336.
- OMURA, S. (2002). "2000 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzeysel Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 19/2, 303-307.
- OMURA, S. (2011). "2009 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 32/4, 421-426.
- OMURA, M. (2011a). "2009 Yılı Yassihöyük Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 32/4, 360-367.
- OMURA, M. (2011b). "Archeological Surveys at Yassihöyük", *AAS XVII*, Tokyo, 97-169.
- OMUR, M. (2012). "Yassihöyük Kazıları, 2010", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 33/4, 271-286.
- RUBEN, W. (1948). "Kırşehir'de Dikkatimizi çeken Sanat Abideleri", *Belleten* XII/45, 173-193.
- RUBEN, W. (2003). *Kırşehir, Eine Alttertümliche Kleinstadt Inneranatoliens*, Ergon Verlag, Germany.
- SEVİN, V. (1998). "Tarihsel Coğrafya, Güzel Atlar Ülkesi", *Kapadokya*, İstanbul, 44-61.
- TARIM, C.H. (1938). *Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar I*, Kırşehir Vilayet Matbaası, Kırşehir.
- ÜNSAL, V. (2011). "Kırşehir'in Tarihi Coğrafyası I (Tarih Öncesi)", *1. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu* (15-17 Ekim 2008), III. Cilt, Kırşehir, 1601-1618.
- ÜNSAL, V. (2012). "Kırşehir'in Tarihi Coğrafyası (M.Ö. 2. ve 1. Binyıl)" *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5/8, 1231-1245.
- VOIGT, M.M. (2007). "Gordion Kazıları", *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, (Eds: H. Sivas-T.T.Sivas), Yapı Kredi Yayınları-2613, İstanbul, 65-76.
- VON DER OSTEN, H.H. (1929). "Explorations in Hittite Asia Minor" *ASL XLIII*, 1927-28.
- VON DER OSTEN, H.H. (1937). *The Alishar Hoyuk. Season of 1930 and 1932, Part 1*, University of Chicago, Researches in Anatolia 7, Chicago.
- YİĞİT, T. (2003). "İlk Tunç Çağı'nın Son Evresinde Anadolu'nun Siyasal Görünümü", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 21 Sayı: 33, 167-182.